สมัยอลิซบีธัน (Elizabethan Theatre)

“ยุคทองของการละครอังกฤษ”

โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชุติมา มณีวัฒนา

ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับยุคอลิซบีธัน

- เกิดขึ้นช่วง C.16 (ตอนปลาย) - C.17 ตอนต้น (1558 - 1642)
- หมายถึงยุคของพระนาง**เจ้าอลิซเบธที่ 1** (1558 - 1603), พระเจ้า**เจมส์ที่ 1** (1603 - 1625) , และ**พระเจ้าชาล์สที่ 1** (1625 - 1649) เพราะละครในช่วงของกษัตริย์ทั้ง 3 พระองค์นี้มีลักษณะไปในแนวทางเดียวกัน (นักเขียนร่วมสมัยกัน)

อลิซเบธที่ 1

เจมส์ที่ 1

ชาล์สที่ 1

ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับยุคอลิซบีธัน

- เนื่องจากพระนางอลิซเบธ ไม่ได้ทรงอภิเษกสมรส รัชการต่อมา คือ พระเจ้าเจมส์ที่ 1 (1603 - 1625) เป็นชาวสก็อตแลนด์ที่เข้ามาครองบัลลังก์ของอังกฤษได้
- สมัยต่อมาคือพระเจ้าชาล์สที่ 1 (1625 - 1649) (ลูกของพระเจ้าเจมส์ที่ 1)
- บางตำราเรียกสมัยพระเจ้า James ที่ 1 ว่า ยุค Jacobean และเรียกสมัยพระเจ้า Charles ที่ 1 ว่า ยุค Caroline

ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับยุคอลิซบีธัน

- อังกฤษเป็นเอกเทศจากกลุ่มประเทศอื่น ๆ ในยุโรป มีนิกายทางศาสนาเป็นของตนเองคือ Church of England -- มีเสรีภาพทางความคิดมากขึ้น
- ราชสำนักเป็นศูนย์กลางของวิทยาการ, ศิลปะ, วรรณกรรม, และการละคร

ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับยุคอลิซบีธัน

- นับเป็นยุคทองยุคหนึ่งของวงการละคร
- เกิดศิลปินนักแสดง และนักเขียนบทละครชื่อดัง ที่สร้างงานอมตะไว้มากมาย เช่น คริสโตเฟอร์ มาโลว์, โรเบิร์ต กรีน, จอห์น ลิลี, ทอมัส คิด, เบน จอห์นสัน, และ...
- เกิดนักเขียนแทรจิดีที่ยิ่งใหญ่คนที่ 4 ของโลก คือ วิลเลี่ยม เช็คสเปียร์

สภาพบ้านเมือง
ในอังกฤษสมัยนั้น

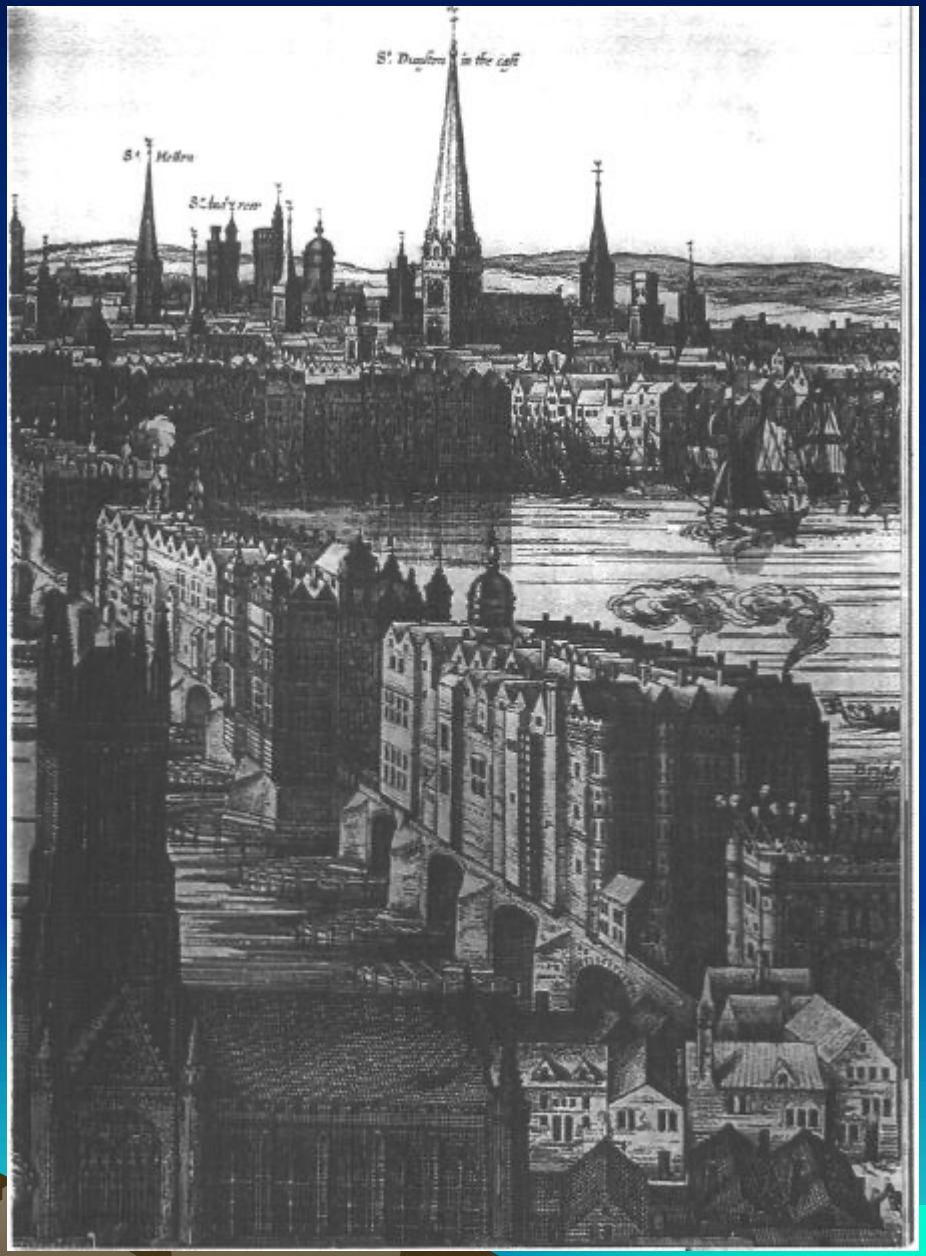

ละครยุคอลิซบีธัน

- ก่อนหน้านี้ ช่วง C.15 นักแสดง = คนจรจัด ยกเว้นพวกที่มีขุนนางอุปถัมภ์
- สมัยนี้มีกฎหมายออกมาสนับสนุนและพิทักษ์อาชีพละคร (นักแสดงต้องมีใบอนุญาต)
- มีเจ้ากรมมหรสพ ควบคุมดูแลเรื่องการบันเทิง และควบคุมบทละคร ชื่อว่า Master of Revels

ละครยุคอลิซบีธัน

- ทำให้ละครอยู่ภายใต้อำนาจของรัฐ
- ในปี 1574 มีการสั่งปิดการแสดง เพราะก่อปัญหามากมาย อาทิ การมั่วสุม ทะเลาะวิวาท โจรกรรม การข่มขืน โรคระบาด และก่อให้เกิดการละเลยกิจทางศาสนา (เพราะละครมักจะเล่นวันอาทิตย์ ทำให้คนไม่ได้ไปโบสถ์)

ละครยุคอลิซบีธัน

- สมัยก่อนพระนางเจ้าอลิซเบธ (สมัยพระเจ้าเฮนรี่ที่ 8) ละครจะเน้นแนวตลกเบาสมอง
- แต่พระนางอลิซเบธโปรดละครมีสาระ จึงมีอิทธิพลให้โฉมหน้าของละครสมัยนี้เปลี่ยนไป
- ทรงโปรดให้มีการคัดเลือกเด็กชายหน้าตาดี เสียงดี จากทั่วประเทศมาเป็นนักแสดงในราชสำนัก
- มีการให้ประพันธ์เพลงให้ร้อง นำเรื่องชวนหัวสมัยก่อนบวกกับเรื่องรักแบบโรแมนติคเข้าไปด้วย หลังๆ นำออกเล่นให้คนดู

ละครยุคอลิซบีธัน

- สมัยนี้ละครมีการแข่งขันกันมาก ทำให้พัฒนาไปเร็ว และเกิดคณะละครเพิ่มขึ้นมากมาย (มี 23 คณะ , ขณะที่มีประชากรเพียงสองแสนคน)
- สมัยนี้คนตื่นตัวแทบทุกด้าน ด้านรักชาติ วิชาการ เศรษฐกิจ และบันเทิง (คนมีการศึกษาเพิ่มมากขึ้น)
- เกิดคนชั้นกลางที่มีความรู้มากขึ้น ระบบเจ้าขุนมูลนาย (Feudalism) เริ่มหมดไป

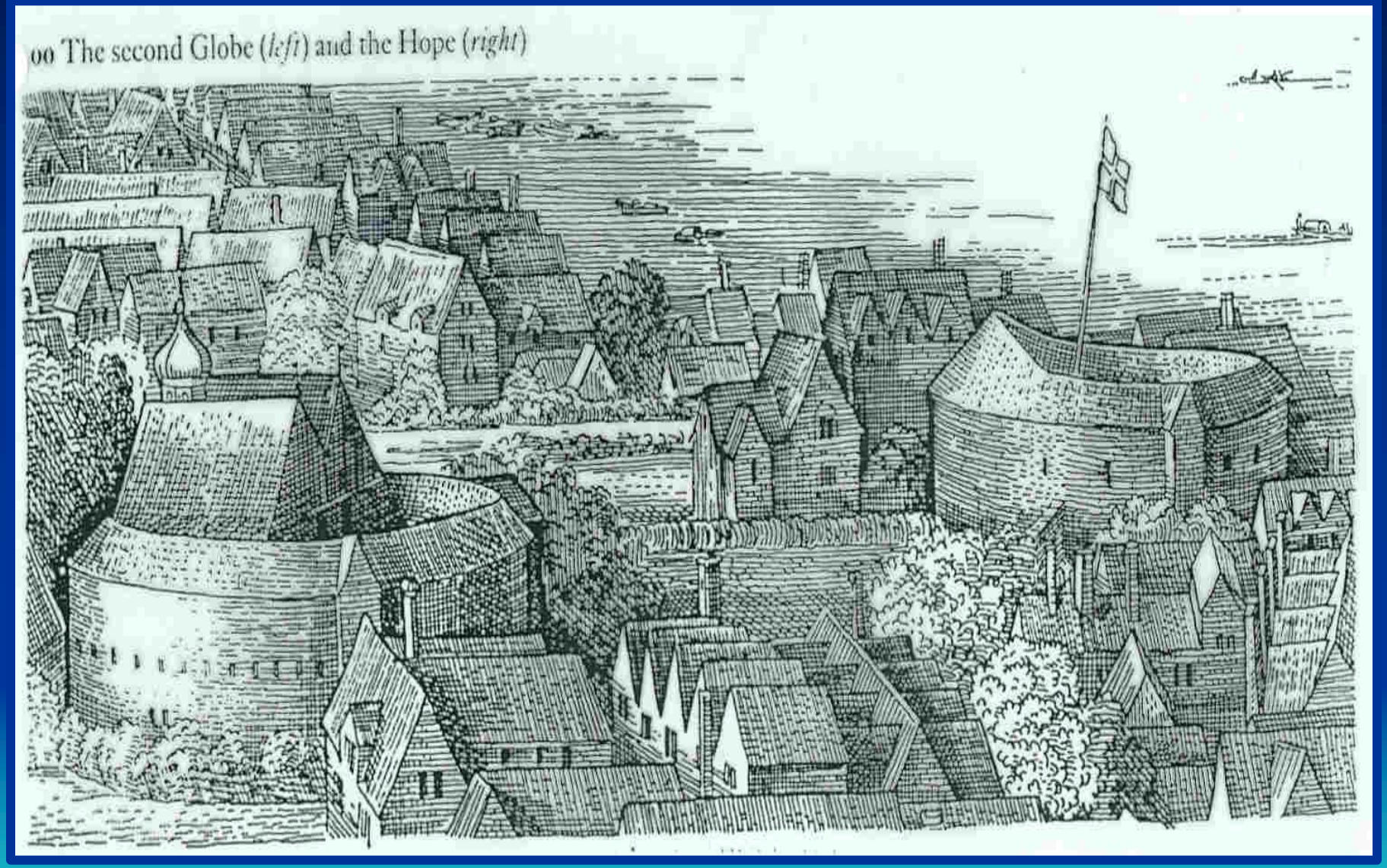
oo The second Globe (*left*) and the Hope (*right*)

ละครยุคอลิซบีธัน

- คนสมัยนี้นิยมละครมาก ละครมีทั้งมาจาก ราชสำนัก (จอห์นสัน), จากมหาวิทยาลัย (ลิลี, คิด, มาร์โลว์), และจากคณะละครภายนอก
- มีการแปลบทละครจากภาษาละตินมามากมาย โดยเฉพาะของกรีกโรมัน เช่น เอสคลิลุส โซโฟคลิส อลิสโตฟานิส เพลาตัส และเทอเรนส์
- บทละครที่เกิดขึ้นเองสมัยนี้ก็มักนำมาจากประวัติศาสตร์, นิยาย และตำนานแบบกรีกโรมัน (แต่มาแปลงเป็นอังกฤษ)

วิวัฒนาการรูปแบบของละครยุคอลิซบีธัน

- 1. นำบทละครของนักเขียนสมัยกรีก - โรมัน มาอ่านและศึกษา และแสดงเป็นภาษาละติน
- 2. เขียนบทละครขึ้นใหม่โดยคนอังกฤษ แต่เลียนแบบของกรีก - โรมัน มีใช้ทั้งภาษาละติน และภาษาอังกฤษ
- 3. นักเขียนอังกฤษเขียนบทละครขึ้นมาโดยให้มีบริบทเป็นแบบอังกฤษ มีเนื้อหา ภูมิหลัง และลักษณะของตัวละครเป็นแบบอังกฤษ แต่เลียนแบบรูปแบบของกรีก-โรมัน

นักเขียนบทละครคนสำคัญของสมัยอลิซบีธัน

- 1. **คริสโตเฟอร์ มาร์โลว์** -- ให้ความสำคัญกับตัวละครมากกว่าโครงเรื่อง
- 2. **จอห์น ลิลี** -- เขียนคอเมดี ใช้บทเจรจาร้อยแก้วที่ใส่บทรักใคร่แบบโรแมนซ์ (romance) เข้าไป
- 3. **โรเบิร์ต กรีน** -- ให้ความสำคัญกับทั้งตัวละครและโครงเรื่อง, ทำให้โครงเรื่องย่อย (sub plot) กับโครงเรื่องใหญ่ (main plot) กลมกลืนกันเป็นอย่างดี
- 4. **วิเลี่ยม เช็คสเปียร์** -- นำข้อดีของทุกคนข้างต้นมาผสมกัน

นักเขียนบทละครคนสำคัญของสมัยอลิซบีธัน

- 5. โทมัส คีด -- ได้รับอิทธิพลจากเซเนกา เนื้อเรื่องมักเกี่ยวกับการแก้แค้น
- 6. เบ็น จอนสัน -- เป็นนักเขียนในราชสำนัก มีชื่อในการเขียนคอเมดีออฟฮิวเมอร์ส (Comedy of Humours)
- ฯลฯ

ลักษณะโรงละครยุคอลิซบีธัน

- โรงละครถาวรมีแต่ในลอนดอนเท่านั้น
- แรก ๆ ใช้พื้นที่ห้องโถงบ้านขุนนางทำเป็นเวทีชั่วคราว
- ต่อมานิยมจัดแสดงที่สนามหญ้าหน้าโรงเตี๊ยม

ลักษณะโรงละครยุคอลิซบีธัน

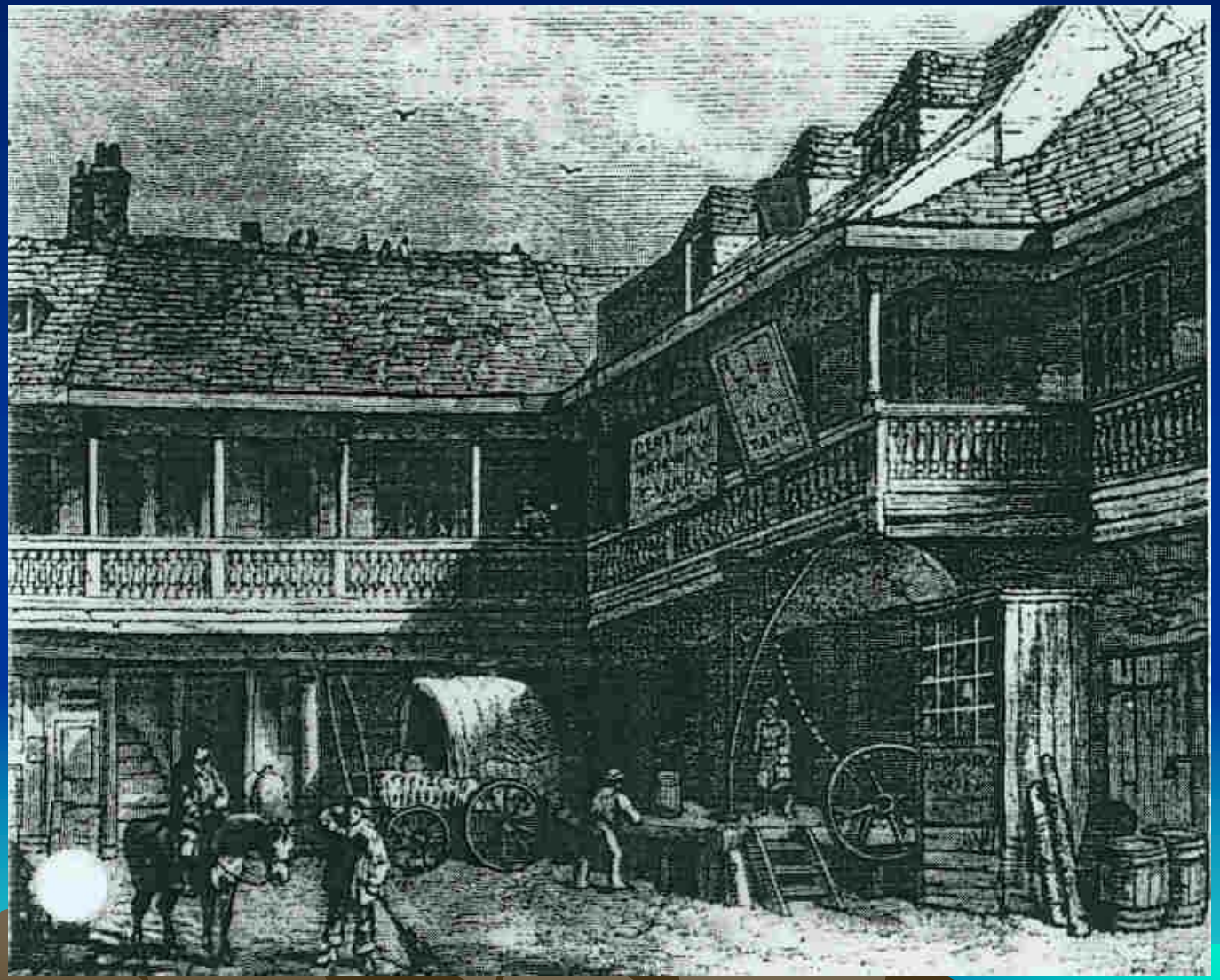

ลักษณะโรงละครยุคอลิซบีธัน

- แบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ
  - *โรงละครสาธารณะ (Public Theatre)* -- ได้รับความนิยมมากกว่า, บัตรราคาถูก, เป็นโรงละครขนาดใหญ่ อยู่กลางแจ้ง, จะมีลานหญ้าให้ยืนชม (yard)
  - *โรงละครเอกชน (Private Theatre)* -- บัตรแพงกว่า, เป็นโรงละครในอาคาร มีม้านั่งยาวสำหรับที่ธรรมดา มีบัตรพิเศษสำหรับคนมีเงิน

    (โรงละครจุคนดูได้ประมาณ 1,500 คน)

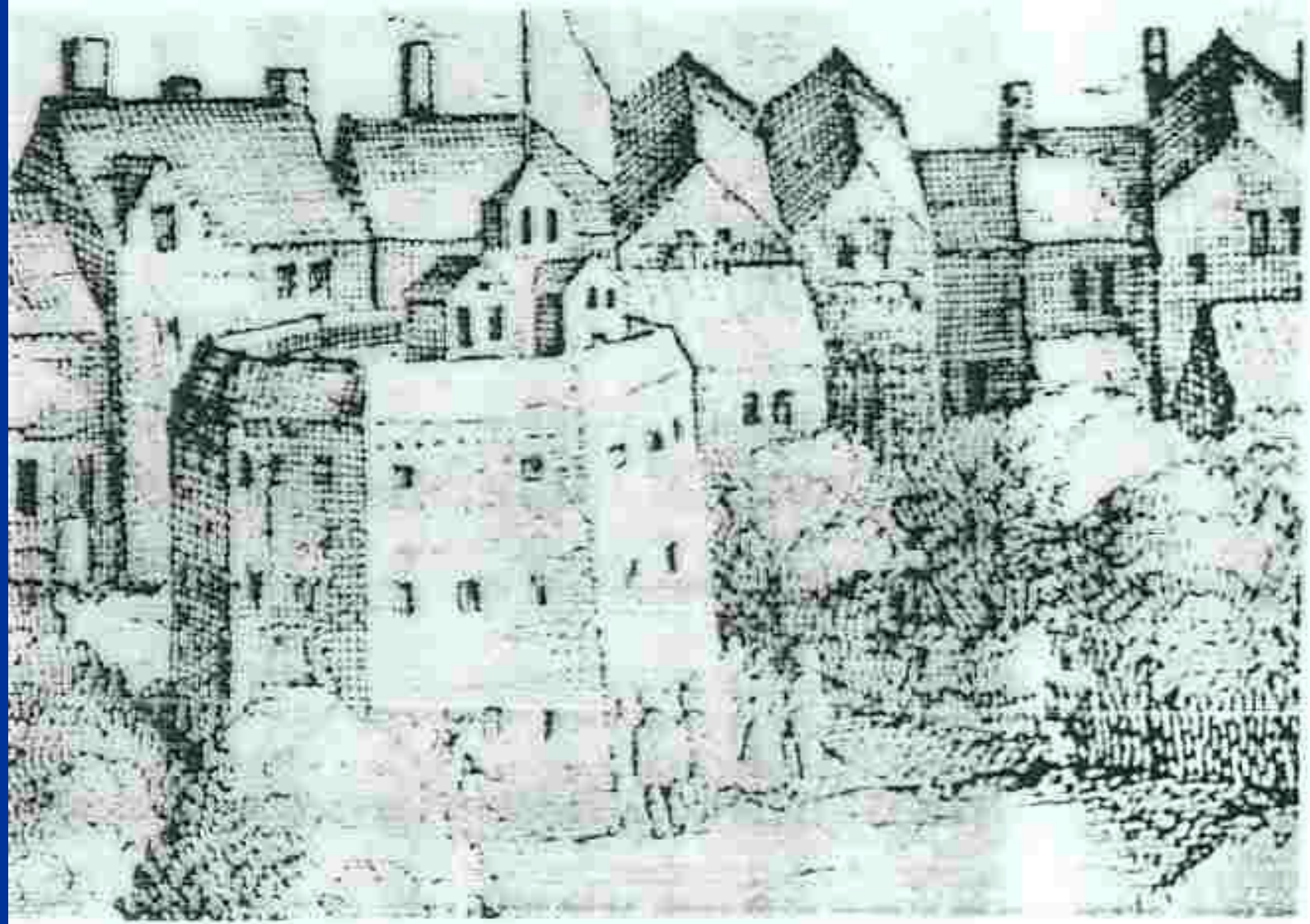

โรงละครกลางแจ้งของอังกฤษ

โรงละครที่สร้างในยุคนี้และยังเป็นที่รู้จักจนปัจจุบันคือ โรงละคร “โกลบ” (Globe) สร้างโดย เจมส์ เบอร์เบจ

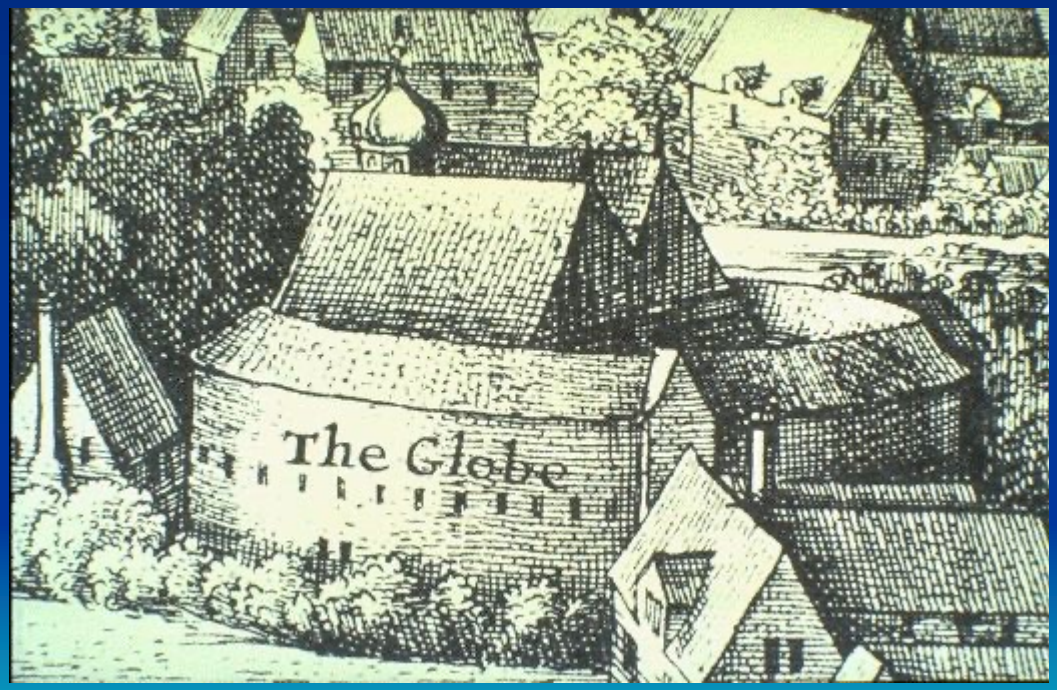

เวทีโรงละครยุคอลิซบีธัน

แบ่งออกเป็น 3 ส่วน

คือ

- *เวทีส่วนหน้า (Outer Stage)* -- ยื่นล้ำเข้าไปในคนดู, ไม่มีม่านเปิดปิด สูงประมาณ 2-3 ฟุต (มีส่วนล่างไว้สำหรับตัวละครที่มาจากนรก)
- *เวทีส่วนใน (Inner Stage)* -- อยู่ด้านหลัง มีม่านกั้น มีการจัดฉากได้ระหว่างเวทีส่วนหน้าแสดงอยู่
- *เวทีส่วนบน (Upper Stage)* -- อยู่ชั้นสอง มักเป็นฉากกำแพงเมือง, ภูเขา, ดาดฟ้าเรือ, หรือที่ปรากฏตัวของเทพเจ้า หรือตัวละครที่มาจากสวรรค์)

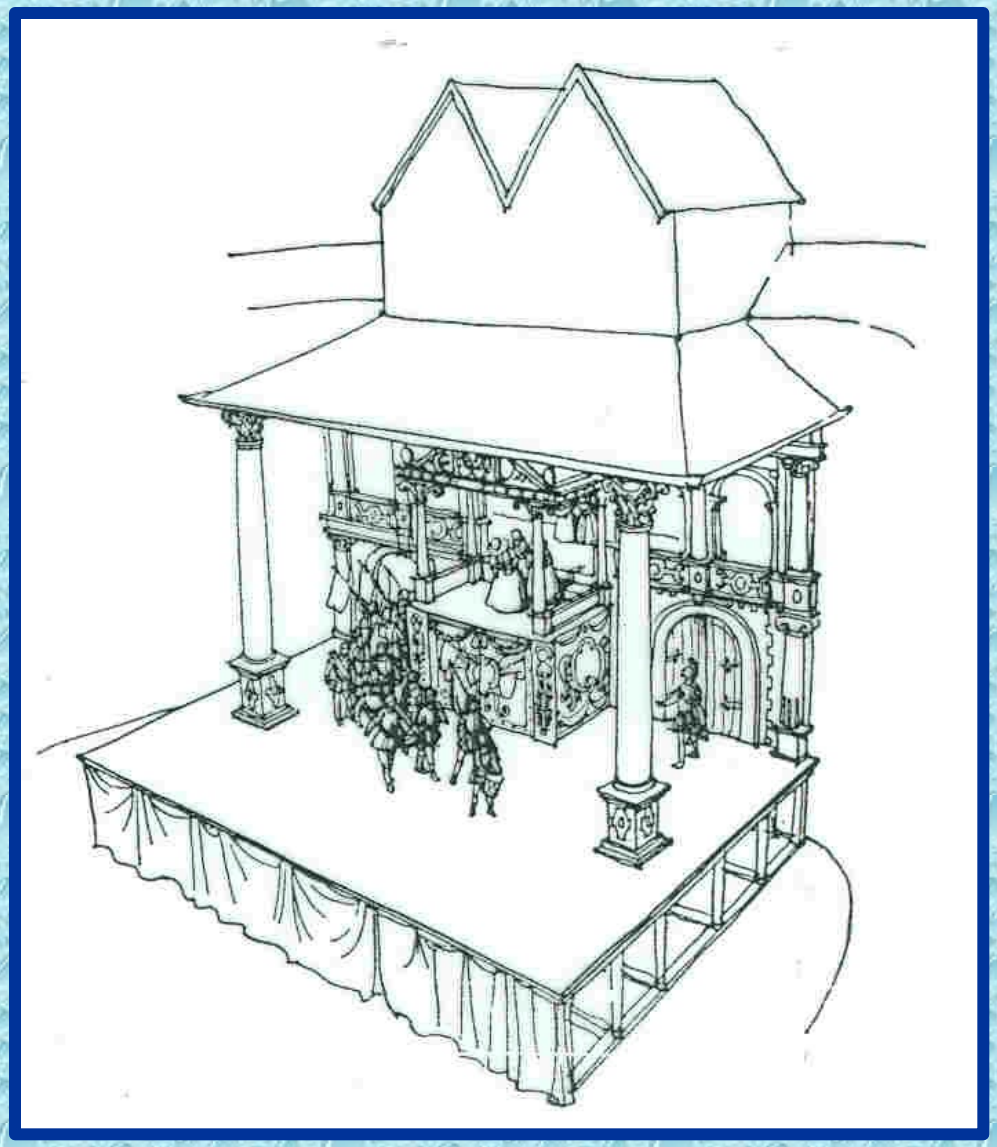

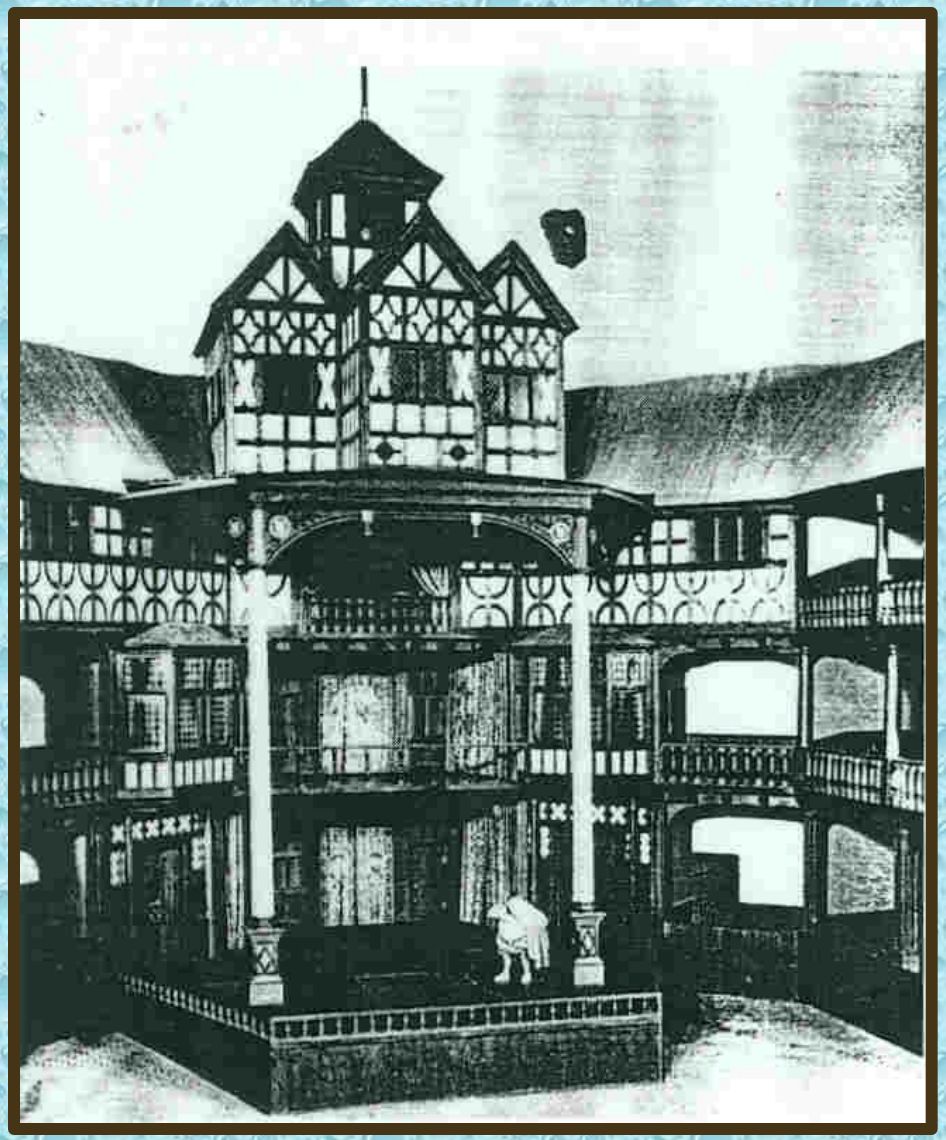

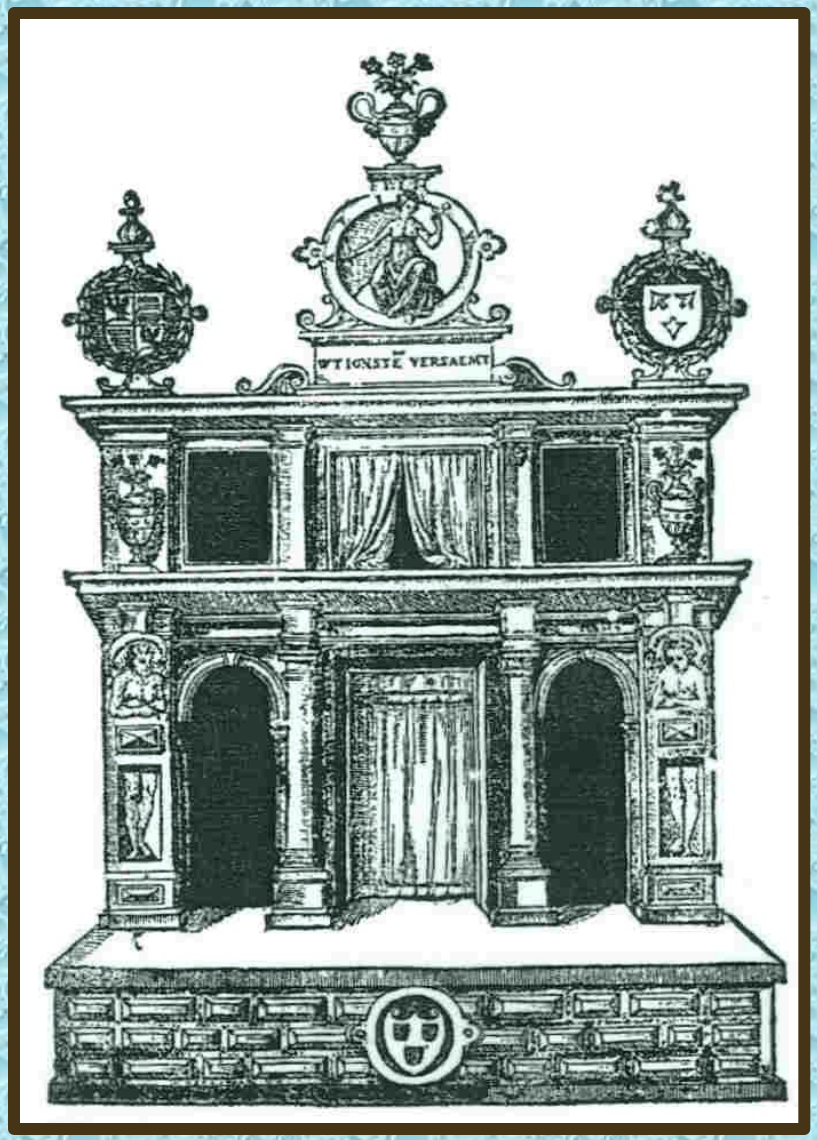

ระเบียบแบบแผน และวิธีการแสดงละครยุคอลิซบีธัน

- **นักแสดงจะเป็นชายล้วน** (คนเขียนบทจึงมักจะเลี่ยงฉากรักให้ถูกตัวกันน้อยที่สุด - โรมิโอมาหา จูเลียตอยู่ระเบียง)
- **ใช้ระบบหมุนเวียนแสดงละคร** (repertory system)
- **การจัดฉากไม่เน้นรายละเอียด** เน้นบทพูดให้ผู้ชมเข้าใจว่าตัวละครกำลังทำและพูดอะไรอยู่ (ไม่ได้เน้นว่าทำและพูดที่ไหน)
- **ไม่เน้นเทคนิค** (มีบ้างที่ทำเสียงประกอบ และจุดดอกไม้ไฟ และปืนใหญ่ในฉากสงคราม) ใช้แสงธรรมชาติ

ระเบียบแบบแผน และวิธีการแสดงละครยุคอลิซบีธัน

- เครื่องแต่งกายเป็นแบบสมัยนิยม (ไม่มีการศึกษาข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์)
- เน้นเครื่องประดับที่สวยงาม

1600-1635

1635-1665

ระเบียบแบบแผน และวิธีการแสดงละครยุคอลิซบีธัน

- ดนตรีนับเป็นส่วนประกอบสำคัญของการแสดงสมัยนี้
  - นักดนตรีจะอยู่ชั้น 3 ของโรงละคร
  - มีเล่นโหมโรง และเพลงลา
  - ดนตรีใช้เล่นคลอระบำประกอบในละครด้วย (ดนตรีสมัยนี้เพราะมาก และยังคงนิยมอยู่)

ระเบียบแบบแผน และวิธีการแสดงละครยุคอลิซบีธัน

- การแสดงต้องอาศัยความสามารถเฉพาะตัวอย่างมาก และต้องฝึกฝนมาตั้งแต่เด็ก (ใช้สมาธิสูง, จำบทเก่ง, ร้องได้, เต้นรำได้, ดวลดาบได้, ฯลฯ)
- นักแสดงมีชื่อมักจะเชี่ยวชาญเฉพาะบท
- เป็นอาชีพที่มีรายได้ดีคุ้มค่าเหนื่อย (เช็คสเปียร์ก็มีคฤหาสน์ที่สแตรทฟอร์ดด้วย)

รูปแบบการแสดงละครยุคอลิซบีธัน

- แสดงตอนกลางวัน ในฤดูร้อน ตอนบ่ายสามโมง (จะมีติดธงหน้าโรงละครว่ามีการแสดง -- comedy, tragedy)
- ราคาที่นั่งจะแตกต่างกันตามระยะที่ชม (ตัวถือว่าไม่แพง)
- พวกพิริตัน (Puritan) เคร่งศาสนาจะไม่ชอบละคร และต่อต้านจนกระทั่งละครถูกสั่งปิดไปในช่วงหลัง

การปิดโรงละครในยุคอลิซบีธัน

จุดจบของราชวงศ์ทิวดอร์

- เมื่อพระเจ้าเจมส์ที่ 1 ขึ้นครองราชย์ ขุนนางและประชาชนส่วนหนึ่งก็ไม่พอใจ เนื่องจาก
  - พระองค์ไม่ใช่ชาวอังกฤษแท้
  - ไม่ทรงมีพระปรีชาเท่ากับพระนางอลิซเบธที่ 1
  - ทรงยึดอำนาจของพระเจ้าแผ่นดินเด็ดขาด ไม่ฟังเสียงรัฐสภา (ซึ่งเป็นผู้ทูลเชิญพระองค์ขึ้นครองราชย์)
  - ฝ่ายพิวริตันไม่ชอบความฟุ่มเฟือยของราชสำนัก

การปิดโรงละครในยุคอลิซบีธัน

<u>จุดจบของราชวงศ์ทิวดอร์</u>

- ต่อมาเมื่อมาถึงสมัยพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 1 ขุนนางกลับยิ่งไม่พอใจ เพราะพระองค์ทรงอภิเษกกับเจ้าหญิงที่นับถือนิกายคาธอลิก จึงเกิดความขัดแย้งเรื่องศาสนา และการเมืองอย่างมาก
- ในที่สุดก็เกิดสงครามกลางเมือง ในปี 1642 และพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 1 ก็ถูกปลงพระชนม์ในที่สุด

การปิดโรงละครในยุคอลิซบีธัน

- กลุ่มพิวริตัน (เคร่งศาสนา) ที่ต่อต้านพระเจ้าชาร์ลส์อยู่แล้ว ต่างก็ต่อต้านละครด้วย เพราะถือว่าละครทำให้เกิดการเสื่อมศีลธรรม
- และเมื่อกลุ่มพิวริตันชนะสงครามกลางเมือง โอลิเวอร์ ครอมเวลล์ (Oliver Cromwell) เป็นผู้นำรัฐบาล “คอมมอนเวลท์” (Commonwealth) ปกครองอังกฤษนับจากนั้นมา และมีการสั่งปิดโรงละครจึงนับเป็นจุดสิ้นสุดยุคทองของการละครอังกฤษ

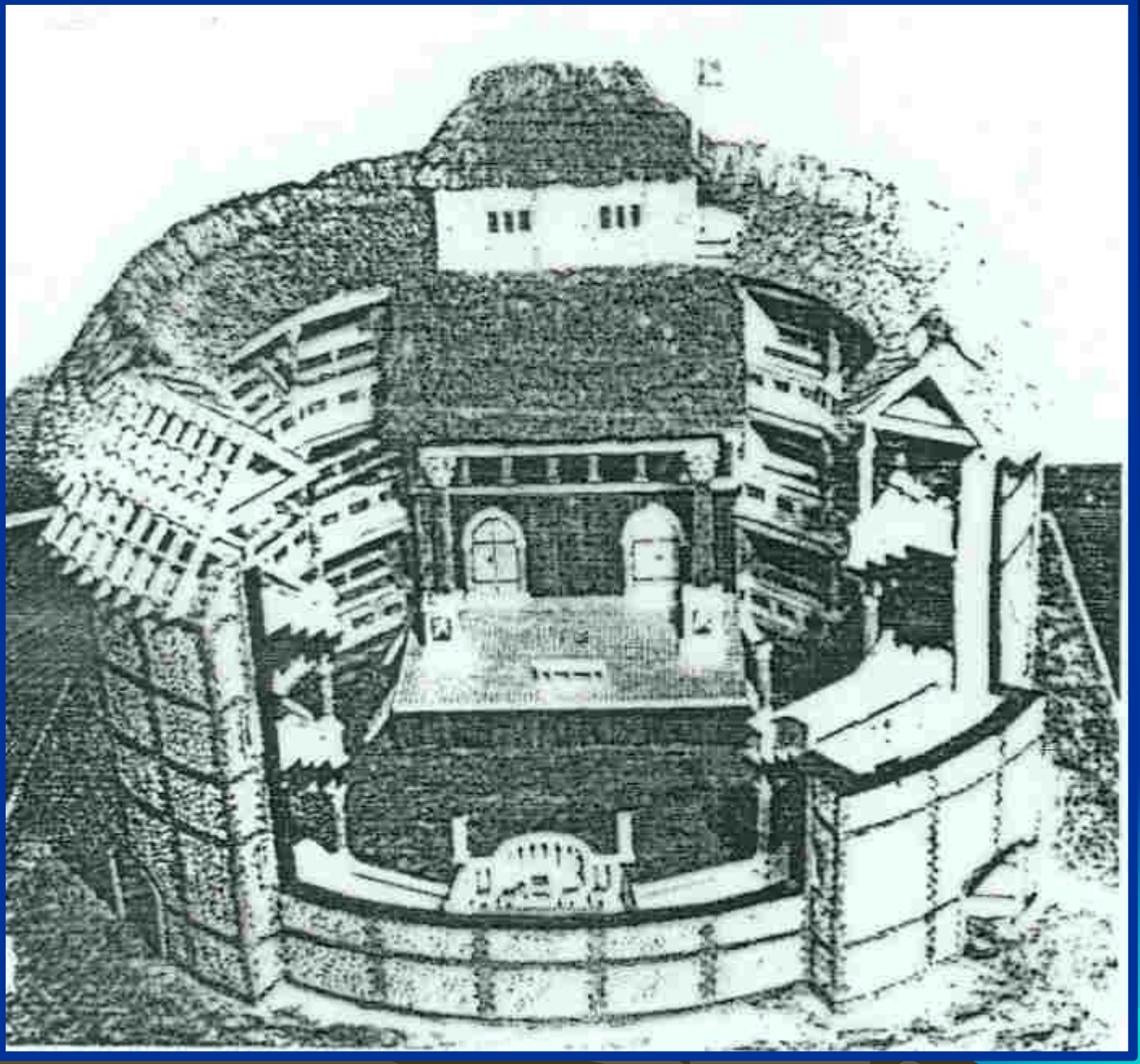
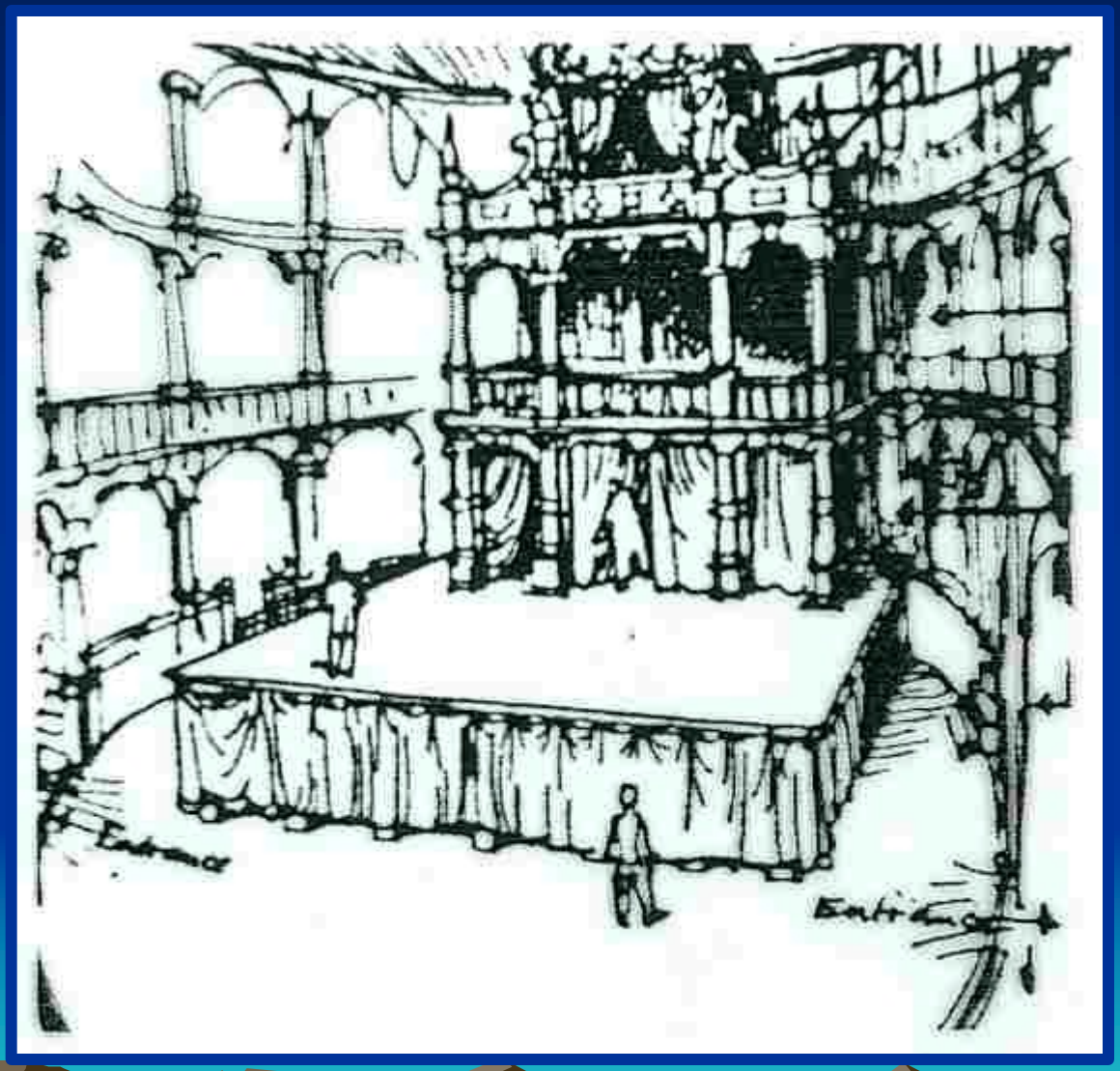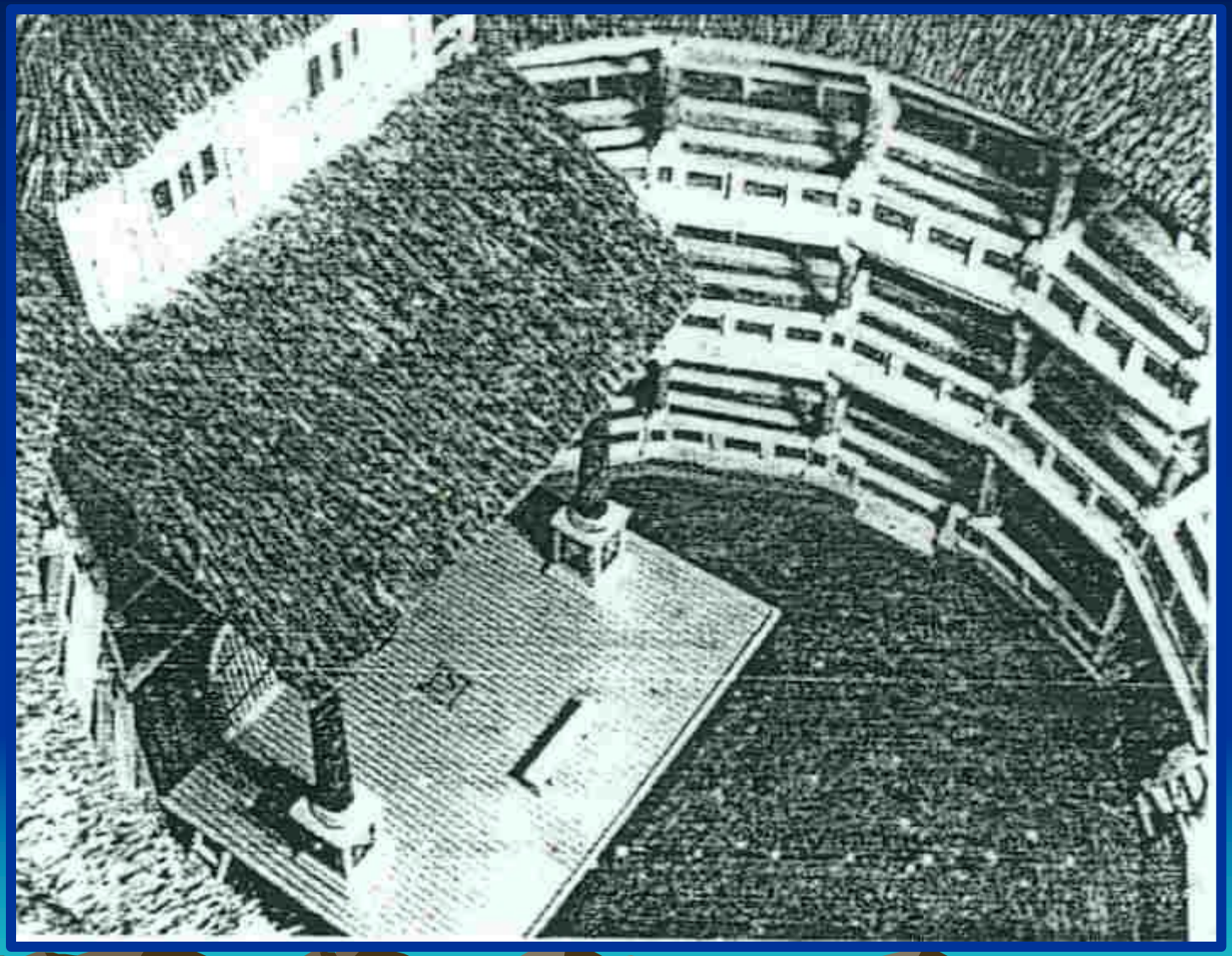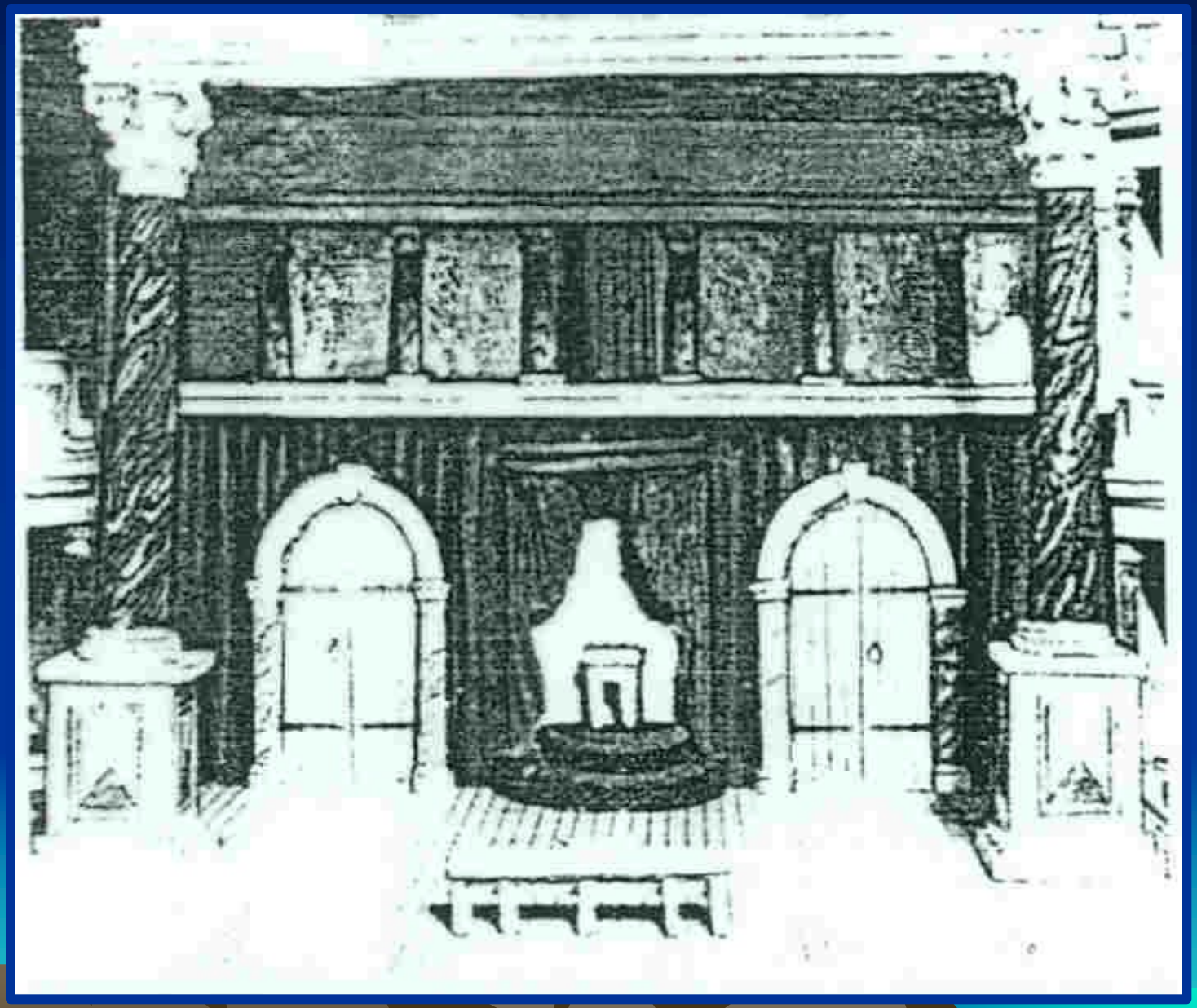
Plautius sive arena